

ТУРИСТИЧКО УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА У ПРАВНОЈ РЕГУЛАТИВИ СРБИЈЕ

TOURIST SPATIAL PLANNING AND DESIGN REGARDING LEGAL ACTS OF SERBIA

Вук Гарача¹, Гордана Јовановић¹

РЕЗИМЕ: Туризам као дјелатност постаје веома значајан привредни сектор у кога Србија почиње интензивно да улаже почетком 70-тих година 20. вијека. Све већи раст и развој ове дјелатности утицао је на јављање потребе за правним уређењем овог подручја привредног живота. Тако је туризам регулисан низом законских и подзаконских аката, који до детаља, поред осталог дефинишу просторни обухват и аспекте туристичког уређења простора, као планске и свјесне активности, усмјерене на планирање, стварање, управљање и уређење простора намијењеног туристима и разрјешавању туристичке потребе. Предмет овог рада је туристичко уређење простора и његови аспекти у правној регулативи. Циљ рада је да покаже улогу и значај закона и подзаконских аката у развоју туризма, кроз давање јасних и стриктних правила из подручја туристичког уређења простора, на коме у највећој мјери и почива развој туризма. Задачи рада су да се објасни уплив правне регулативе на различите просторне нивое туристичке дјелатности и на аспекте туристичког уређења простора.

Кључне ријечи: правна регулатива, закони, правилници, туризам, туристичко уређење простора, Србија

ABSTRACT: Tourism as an activity is becoming more and more significant economic sector which the country started intensely investing in at the beginning of 1970s. Growth and development of this activity influenced the need of legal regulations in this area of economic sector. Consequently, tourism became regulated by a number of legal and sublegal acts that, apart from the other things, define and interpret in details the spatial range and aspects of tourist spatial organization, referred to as a planned and conscious activity, directed towards planning, creation, management and organization of area dedicated to tourists and satisfaction of their needs. The objective of this work is tourist spatial organization and its aspects regarding legal acts. The aim of this work is to present the role and

¹ Универзитет у Новом Саду, Природно-математички факултет, Департман за географију, туризам и хотелијерство, Трг Доситеја Обрадовића 3, Нови Сад; www.dgt.uns.ac.rs

importance of laws and sublegal acts in the development of tourism, through introducing clear and strict rules from the field of tourist spatial organization, which in fact represents the base for the development of tourism. The task of this work is to explain the implementation of legal acts upon various levels of spatial tourist activity and aspects of tourist spatial development.

Key words: legal acts, tourism, tourist spatial planning and design, Serbia

УВОД

Република Србија је већ почетком 70-тих година 20. вијека спознала туризам као привредну грану, кроз чији развој може обезбидједити додатно упошљавање сопственог становништва, поготово оног из неразвијених, руралних и пасивних подручја, која су као таква постала туристички атрактивна. Држава је такође, кроз туризам могла усмјерити и правилно каналисати вишак слободног времена и новчаних средстава, средњих и виших слојева радничких и интелектуалних маса ондашње Југославије, додатно упослити грађевинску, дрвну и прехрамбену индустрију, а такође и профитирати кроз тзв. невидљиви извоз. Из тих и многих других разлога, али и да би правно регулисала област туризма и угоститељства, поред узанси у угоститељском и агенцијском пословању, Република Србија је почела да уводи законска и подзаконска акта којим су правно регулисана поља туризма и угоститељства, али што је још значајније област планирања и туристичког уређења простора. Основни законски акт из ове области је *Закон о туризму*, а посљедњи је усвојен 2009. године, а допуњен 2011. године. Како је туризам веома широк појам и како постоје десетине различитих облика и варијетета туристичких кретања, тако је било неопходно донијети низ других законских и подзаконских аката који детаљније и свеобухватније регулишу област туристичке дјелатности, а у том смислу и туристичког уређења простора, на различитим нивоима просторног обухвата. Ријеч је о туристичком уређењу простора на микро, мезо и макро нивоу (Гарача, Јовановић, Закић, 2010), којим се заокружује цјелина од најмање туристичке јединице, што би био туристички локалитет или објекат, до највеће туристичке цјелине, под којом се подразумева туристичка регија.

ТУРИСТИЧКО УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА

Туристичко уређење простора (ТУП) представља специфичан вид планирања простора, који произилази из његове основне намијене (Кицошев и други, 2006). Оно представља свјесну и планску активност, која има за циљ избор оптималног састава објеката и опреме у датом простору на основу спроведене валоризације, а у функцији претходно утврђених обима тражње, понтенцијала понуде и социо-економских циљева друштва (Dredge, 2009; Јовичић, Ивановић, 2006; Пиха, 1982). Тако ТУП максимизира позитивне, а минимизира негативне ефекте у простору, чиме се повећава његова функционалност и туристичка атрактивност. У том смислу, трансформација простора је посљедица чињенице

да туристи желе пун комфор приликом боравка на одређеном подручју (Гомезел, Михалич, 2008).

ТУП подразумева начин којим се различити туристички објекти и опрема, смјештају на претходно утврђене локације, а које су оптималне, како за инвеститоре, тако и за будуће кориснике (Чомић, 1998). На тај начин, ТУП треба да омогући оптималне услове за одвијање одређених туристичких процеса приликом задовољавања туристичких потреба, чиме се омогућује боља експлоатација туристичких ресурса и доприноси побољшању естетског изгледа локалитета (Каранфиловски, 1977). Зависно од функције, туристичка опрема се може сврстати у неколико категорија: објекти за смјештај и исхрану, опрема за спорт и рекреацију и комунална и транспортна инфраструктура (Томка, 1998; Laws, 1995; Коен, 1984; Крипендорф, 1982; WTO, 1980; Vaud-Vovy, 1967).

ТУРИСТИЧКО УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА У ПРАВНОЈ РЕГУЛАТИВИ

Полазећи од претпоставке да се под туристичком дестинацијом може подразумевати објекат са окружујућим простором, туристичко мјесто, али и регија, при чему сваки од наведених нивоа може имати сопствени интегрални туристички производ, а да би се дошло до жељеног производа, туристичко уређење простора мора пратити наведену просторну хијерархијску структуру. У том смислу можемо говорити о туристичком уређењу простора на нивоу објекта, локалитета, туристичког мјеста и центра, као и на нивоу туристичке регије. На основу овакве просторне подјеле од мањег ка већем, туристичко уређење простора можемо посматрати као дјелатност која своје активности спроводи на микро, мезо и макро нивоу (Гарача, Јовановић, Закић, 2010), при чему ову подјелу не треба стављати у исту просторну раван са подјелом туристичких регија по величини на микро, мезо и макро регије (Јовичић, 1980).

Туристичко уређење простора на микро ниву

Када је у питању туристичко уређење простора на микро нивоу, ову област уређује и регулише неколико подзаконских аката, односно правилника. Ријеч је, прије свега о *Правилник о стандардима за категоризацију угоститељских објеката за смештај* (Службени гласник РС, бр. 41/2010 и 103/2010). Овим правилником разврставају се угоститељски објекти по врстама услуга које пружају и прописују минимални услови у погледу изградње, уређења и опремања угоститељских објеката, као и услови, начин и поступак њихове категоризације.

Са друге стране, постоји и *Правилник о врстама, минималним техничким условима за изградњу, уређење и опремање наугоститељских објеката и стандардима за категоризацију marina* (Службени гласник РС, бр. 56/11), којим се прописују врсте објеката наугоститељског туризма, минимални услови у погледу њиховог уређења, опремања и категоризација тих објеката.

Поред наведених, недавно је усвојен посебан подзаконски акт који регулише област туристичког уређења простора намијењеног ловном туризму, а ријеч је о

Правилнику о минималним техничким условима за изградњу, уређење и опремање ловно-туристичких објеката и стандардима, условима и начину пружања и коришћења услуга ловног туризма (Службени гласник РС, бр. 56/11).

Треба такође, поменути и *Правилник о ближим условима у погледу простора и опреме које мора да испуњава туристичка агенције која непосредно пружа услуге туристичким* (Службени гласник РС, бр. 78/09), који прописује уређење и изглед објекта намијењеног за непосредну продају туристичких аранжмана и пружање других посредничких услуга из области туристичке и њој сродних дјелатности.

Поред ове врсте подзаконских аката, који на правни начин, дакле као регуле прописују, нормирају и регулишу област туристичког уређења простора на микро нивоу, још једна врста субординарног прописа уређује област туристичког уређења простора на нивоу локалитета и мањих територијалних цјелина, а ријеч је о тзв. урбанистички пројекти и планови детаљне регулације.

Туристичко уређење простора на мезо нивоу

Туристичким уређењем простора на мезо нивоу, углавном се баве подзаконски акти, али постоји и неколико закона који регулишу ову област. Под тзв. „мезо нивоом“ подразумијева се ниво туристичке дестинације у класичном смислу те ријечи, односно ниво туристичког мјеста. Како се *Закон о туризму* не бави посебним видовима туризма и просторним ресурсима, које ти видови туризма користе, ту област регулишу два посебна законска акта. То су *Закон о јавним скијалиштим* из 2006. године и *Закон о бањама* из 1992. године. *Закон о јавним скијалиштим* (Службени гласник РС, бр. 49/06) прописује услове за уређење, одржавање и опремање јавног скијалишта, пружање услуга на скијалишту, обиљежавање и постављање сигнализације на скијалишту, кориштење средстава превоза на скијалишту, безбједност и ред на скијалишту, подучавање на скијалишту, као и друга питања која су од значаја за кориштење скијалишта. *Закон о бањама* (Службени гласник РС, бр. 80/92) регулише подручје уређења, опремања, кориштења, управљања, као и дефинисања бања, као подручје на коме постоји и користи се један или више природних лековитих фактора.

Један од најзначајнијих подзаконских аката који прописују област уређења туристичких мјеста јесте и *Правилник о категоризацији туристичких места* (Службени гласник РС, бр. 37/10), који је ступио на снагу 2010. године. Овим правилником прописују се ближи услови за одређивање категорије туристичког места, начин одређивања и промене категорије, као и врсте података о туристичким мјестима који се евидентирају у Регистру туристичких места. Овдје су дати јасни критеријуми у погледу уређености и опремљености туристичких мјеста за потребе туризма и туриста, те према њима дати и услови за категоризацију.

Са друге стране, на нивоу градских и локалних самоуправа доносе се такође, значајни акти који регулишу област уређења и опремања јавних површина и постављања објеката и уређаја на јавним површинама, које поред грађана користе и туристи, па се у том смислу сматрају важним за област туристичког уређења простора, поготово што доприносе увођењу стандарда и естетике урбаног на

јавним површинама. У том мислу треба поменути *Одлуку о уређењу града* (Службени лист Града Новог Сада, бр. 22/06), донијета од стране Скупштине града Новог Сада, којом се прописују услови за опште и комунално уређење града, утврђују посебни услови општег и комуналног уређења града у зонама под посебним режимом заштите, уређују поступак, начин и услови за постављање урбане опреме на јавним површинама и површинама видљивим са јавних површина, и друга питања од значаја за опште и комунално уређење и кориштење, одржавање и заштиту јавних површина у граду. Скупштина града Новог Сада је донијела и *Правилник о техничким и другим условима за привремено постављање објеката и уређаја на јавним површинама и површинама видљивим са јавних површина* (Службени лист Града Новог Сада, бр. 37/09), којим се утврђују технички услови за постављање монтажних и других објеката и уређаја на јавним површинама и површинама видљивим са јавних површина, одређују посебни услови за постављање појединих објеката и уређаја према дијеловима територије града, и утврђују други ближи услови за постављање објеката и уређаја. Ријеч је, између осталог, о летњим угоститељским баштама, било да су оне отворене или затворене, затим о слободностојећим и зидним витринама, покретним тезгама, изложбеним пултовима, уређајима за кокице и друге печењарске производе, расхладним уређајима, објектима за извођење забавног програма, монтажним оградама и жардинијерама и другим објектима и уређајима.

Треба још напоменути да постојање Правилника о садржини и начину истицања туристичке сигнализације (Службени гласник РС, бр. 22/10) из 2010. године прилично детаљно и јасно дефинише област туристичке сигнализације и њеног постављања, што је дио урбаног мобилијара на простору сваког туристичког мјеста, па је стога његово постојање и спровођење од посебног значаја. Овим прописом направљена је јасна разлика када је ријеч о изгледу и начину постављања појединих врста знакова, при чему се прописује постојање знакова за усмеравање према туристичким одредиштима, знакова за пружање информација о туристичким одредиштима, знакова за изразе добродошлице, знакова за усмеравање туриста у пешачким зонама, знакова за усмеравање бициклиста или знакова за усмеравање туриста на планинарским стазама и стазама у природи.

Сличан по садржини и обласи коју регулише јесте и *Правилник о знаковима на скијалишћу* (Службени гласник РС, бр. 46/11) из 2011. године, којим се веома детаљно и прецизно уређује ова проблематика. Осим тога што је прописано гдје се и на који начин постављају, прецизно је дефинисано и како знакови на скијалишту треба да изгледају, при чему се разликују знакови забране, обавезе, упозорења, обавјештења, допунске табле, као и свјетлосни сигнали.

Овакви подзаконски акти, по правилу не нуде рјешења и скице будућег туристичког уређења, односно онога како би неки локалитет требало да изгледа, али пружају опште минималне и техничке услове за изградњу, опремање и уређење простора. Таква рјешења обично нуде урбанистички пројекти, који смадају у домен урбанистичких планова и туристичког уређења простора на микро нивоу или неки мастер планови развоја туризма, какав је *Мастер план Палића* и *Мастер план Власине*. Иако не спадају у ред просторних него економских планова

развоја туризма и инвестиција, неки мастер планови нуде најоптималнија рјешења будућег изгледа простора или дијелова простора које третирају.

Туристичко уређење простора на макро нивоу

Туристичким уређењем простора на макро нивоу, односно на нивоу туристичких регија баве се, углавном *Просторни план Републике Србије до 2021. године* (Службени гласник РС, бр. 88/10), регионални просторни планови, различите регионалне стратегије развоја туризма, али дјелимично и *Закон о туризму* (Службени гласник РС, бр. 36/09), који на једном мјесту само дефинише шта је то туристичка регија и даје критеријуме за њено проглашавање. За овај ниво просторног планирања туризма, нарочито су значајни просторни планови подручја посебне намјене, који се директно односе на подручја која су туристички атрактивна и предмет су интересовања туристичке дјелатности и туристичке јавности.

У том смислу просторно планирање туристичких подручја дио је укупног комплекса планирања, као афирмисаног механизма савременог управљања развојем друштвених заједница и активности, односно уређења простора. Просторни планови туристичких подручја по свом предмету припадају посебној групацији планова, у којој чине засебну цјелину и специфичну подгрупу. Иако је по предмету специфично, просторно планирање туристичких подручја по садржини и методу није диференцирано од просторног планирања, у ширем значењу, те се у нашој пракси заснива на законским основама дефинисаним у *Закону о планирању и изградњи* (Службени гласник РС, бр. 47/03, 34/06), којим се уређују: услови и начин планирања и уређења простора, уређивања и кориштења грађевинског земљишта и изградње објеката.

Просторни планови туристичких подручја чине тактички ниво управљачких механизма за уређење макро, мезо и микро просторних цјелина, на основу стратешких планова вишег реда, а помоћу оперативних (урбанистичких и економских) планова нижег реда. У стратешким државним и регионалним плановима вишег реда, заједно са другим општим управљачким механизмима, за туристичка подручја утврђују се општи и посебни циљеви шире друштвене заједнице у погледу (Кицошев, Дунчић, 1998):

- комплексне валоризације туристичких потенцијала
- заштите природне и културне баштине
- културе, науке, едукације
- развоја локалне заједнице

У том смислу, као нижи законски акти, који уређују област планирања и туристичког уређења простора издвајају се просторни планови подручја посебне намјене, гдје се под посебном намјеном, између осталог сматра и туризам, заштита природе у смислу националних паркова или паркова природе, као и подручја од културно-историјског значаја, какви су између осталог и археолошки локалитети (Службени гласник РС, бр. 47/03, 34/06). Тако је могуће издвојити планове подручја посебне намјене слиједећих регионалних цјелина: Специјалног резерва-

та природе Засавица, Специјалног резервата природе Увац, Специјалног резервата природе Стари Бегеј-Царска бара, Националног парка Копаноник, Парка природе Голија, Националног парка Тара, Парка природе и туристичке регије Стара планина, Археолошког налазишта Ромулијана-Гамзиград, Специјалног резервата природе Обедска бара, Специјалног резервата природе Делиблатска пешчара, Националног парка Фрушка Гора, док је у процесу израде још десетак просторних планова подручја посебне намене, од којих прије свега треба поменути планове: Националног парка Ђердап, Старог Раса са Сопоћанима, Специјалног резервата природе Горње Подунавље, Радан планине, Авале и Космаја, Специјалног резервата природе Сува планина, Специјалног резервата природе Ковиљско-Петроварадински рит. Ови планови дају генералне услове за развој туризма и пратећих дјелатности на датом простору, при чему се мисли на зонирање простора, интензитет дјелатности, дефинисање локација предвиђених за поједине врсте активности, одређивање локалитета намијењених за изградњу комерцијалних објеката и објеката породичног викенд становања, утврђивање излетничких локалитета и сл.

РАСПРАВА

Иако обимна, постојећа правна акта на свим наведеним нивоима не задовољавају све потребе, које туризам као дјелатност захтијева, ради дослиједног, сврсисходног, континуираног и перманентног развоја у складу са свјетским трендовима. Ради се о томе да, поред осталог, поједине области, које су најдиректније везане за туристичко уређење простора нису уопште или су само дјелимично правно регулисане. Недостатак правних аката који детаљно регулишу ову материју, отварају могућност за лаичко тумачење правних празнина и доношење самоиницијативних одлука, што најчешће као посљедицу има просторни несклад, неестетичност, нефункционалност, противуречност и урбану какофонију.

Полазећи од микро нивоа, треба рећи да је укидање дијела *Правилника о минималним условима, разврставању и категоризацији угоститељских објеката* (Измјене и допуне Закона о туризму 2011. године), који се односи на угоститељске објекте за припрему и услуживање хране и пића, а прије свега на ресторане, као репрезентативне објекте у поменутој групи, онемогућено њихово рангирање унутар исте врсте објеката, тј. њихова категоризација. Овим је отворено питање уређења и опремања ресторана, као репрезентата угоститељске дјелатности усмјерене на припремање и услуживање хране и пића, односно затворено поглавље мијешања Државе у струковна питања ресторатерства. На овај начин Р. Србија се оградилa од сертификовања квалитета техничко-технолошких и организационо кадровских елемената, који сачињавају понуду једног ресторатерског објекта и престала да буде онај који успоставља китеријуме и контролише њихово спровођење и поштовање.

Обзиром да археолошки локалитети представљају значајан дио туристичке понуде Србије, односно да то треба да постану, било би неопходно донијети један

подзаконски акт о уређењу и опремању археолошких локалитета и паркова, како би се стандардизовала и ова празнина у правној регулативи везаној за туризам и његов развој. Тако би избјегли ситуацију, да најпосјећенији и најзначајнији археолошки локалитети немају основне услове за дочек, пријем, прихват и боравак туриста на њиховом простору. Ријеч је о непостојању адекватних приступних путева, паркинг површина, пријемног дијела, санитарних чворова, угоститељских објеката, сувенирница, адекватних водича и кустоса, неуређених стаза за обилазак или неозначених експоната. У том смислу се као добри примјери могу издвојити археолошки локалитети Лепенски вир, Виминацијум или Сирмијум, који су у скорије вријеме уређени по савременим европским стандардима, док се као неуређени, а веома значајни локалитети издвајају Царичин град, Ромулијана, Винча или Медијана.

Када је ријеч о мезо нивоу, напоменимо да је постојећи *Закон о бањама* (Службени гласник РС, бр. 80/92) из 1992. године, потпуно нефункционалан и превазиђен и да поред тога што поједини правни аспекти овога Закона нису задовољавајући, нити област туристичког уређења простора није до краја и на адекватан начин формулисана. Између осталог, ради се о чињеници да се под појмом уређености и опремљености бање подразумијева: организована здравствена служба, објекти и уређаји за кориштење природног љековитог фактора, објекти за смјештај и боравак гостију, одговарајући комунални и други објекти, при чему нигдје није прецизирано шта, како и колико. На примјер, нема инструкција о постојању и величини централног бањског парка, дужини стаза за шетњу, ванпансионским садржајима типа аквапарк, рекреативним садржајима, теренима за мале спортове и сличним садржајима. У том смислу, недостаје и правилник, као нижи правни акт, који би пружао минималне критеријуме за проглашење бање, разврставао и категоризовао бањска, климатска мјеста и љечилишта. На тај начин би се успоставили јасни критеријуми и направила разлика између бања, релаксационих центара и специјалних болница, и омогућило рангирање истих према квалитету услуге коју пружају, што до сада није био случај, а што је неопходно за развој бањског туризма у Србији. Тако би потенцијални туристи могли унапријед знати шта од које бање да очекују, у смислу садржаја, опште уређености простора, квалитета кадрова и спектра услуга које се нуде. Такође, није дефинисано издвајање болничког и рехабилитационог дијела од рекреативног, релаксационог и туристичког, што је постало суштина модерног бањског туризма. Управо би због тога требало направити разлику између бања, као туристичких мјеста и рехабилитационих центара, као болница, односно мјеста за лијечење и опоравак. Закон би јасно требало да дефинише шта су то ваздушне, пјешчане и блатне бање, обзиром да нису честе у нашој пракси. Уз то, треба правити разлику између бањског центра, као значајног туристичког стецишта и извора термо-минералне воде са основним садржајима за смјештај и рехабилитацију. Дакле, потребно је направити градацију, не само према квалитету, него и према квантитету понуде, што би направило значјну разлику између водећих бања у Србији, попут Врњачке, Ковиљаче или Соко бање од бања попут Гамзиградске, Брестовачке или Бање Љиг.

Када је ријеч о недостацима Закона о јавним скијалиштима (Службени гласник РС, бр. 49/06) и Правилника о минималним техничким условима за уређење, обележавање и одржавање скијалишта (Службени гласник РС, бр. 46/11), нема пуно тога што је обухваћено правилником, а да није јасно и прецизно дефинисано. Ипак, постоје читаве области везане за снијезне спортове, које овим прописима нису предвиђене и гдје постоје простори за манипулације и дјеловање ван стандардних процедура. Ради се о томе да област угоститељских услуга смјештаја и активности ван ски стазе нису нити поменуте наведеним правним актима, што се може означити као пропуст. Када је ријеч о смјештајним капацитетима, законодавац није дефинисао које су то локације погодне за изградњу хотела, апартмана и викенд кућа, као ни њихов тип, капацитет и дизајн. Тачно је да неке од наведених елемената прописује просторни план подручја посебне намјене, али свакако заузети мишљење да изградња смјештајних капацитета не смије бити могућа у највишим дијеловима скијалишта или покрај стаза морала би бити ствар законодавца. У том смислу, случај Копаоника, као националног парка и Старе планине, као специјалног резервата природе, гдје су смјештајни капацитети грађени или су још увијек у процесу изградње на простору I или II заштитне зоне Равни Копаоник или Бабин зуб и Јабучко равниште, указују на пропусте најтеже врсте. Са друге стране локације попут Брзеће на Копаонику или Топлог Дола, који се налазе у III степену заштите и просторним планом подручја посебне намјене предвиђене за изградњу смјештајних капацитета, остају дјелимично или у потпуности ван туристичке изградње. Ово је један од главних проблема, када је ријеч о међусобном нескладу нижих са хијерархијски вишим просторним плановима, гдје је Мастер план Старе планине изразит примјер непоштовања просторног плана подручја посебне намјене Парка природе и туристичке регије Стара планина. Стога је неопходно водити рачуна о тзв. вертикалној субординацији планова, гдје је мастер план по хијерархији нижи од просторног плана подручја посебне намјене. Посљедице оваквог понашања и не поштовања хијерархијски виших прописа нужно води угрожавању и загађењу природне средине. Тако су се сјечом шума у зони строге заштите на Старој планини појавила клизишта, а на Копаонику, због неријешеног проблема отпадних вода, нарушен хемијски састав изворске воде у зони водозахвата. Тип смјештаја у ски ризорт центрима је ствар од посебног значаја, јер се у многоме разликује од смјештајних капацитета у приморју, бањама или градовима. Скијашки спортови захтјевају специфичну опрему, па стога морају постојати и одговарајући услови за њено чување, сервисирање и изнајмљивање, а обзиром на ограничено трајање активности на снијегу, као посљедица трајања обданице и рада вертикалног вучног система, морају постојати и одговарајући додатни садржаји намијењени гостима. Саставни дио апартманских блокова у ски центрима у француским Алпима постали су релаксациони центри са отвореним и затвореним базенима, саунама, турским купатилима, теретанама, који су на располагању гостима током читавог дана. То значи да и гости који не знају да скијају имају широк спектар активности на располагању. Стога се овакве ствари не могу оставити инвеститору на вољу, него морају бити јасно дефинисане правилницима, као нижим законским актима.

ЗАКЉУЧАК

Правна регулатива у области туризма представља основни предуслов за бављење овом дјелатношћу, али у великој мјери утиче и на њен развој. Закони, различити правилници, одлуке и други подзаконски акти јесу материјални норматив туристичког уређења простора. Чињеницом да туристичко уређење простора представља локомотиву развоја туризма, правним актима који уређују област туристичке дјелатности, посебно добијају на значају и вриједности. *Закон о туризму* регулише ову област у најопштијем смислу, остављајући простор другим законским актима да се баве посебним врстама туризма, као што су бањски и скијалишни туризам, али и подзаконским актима да до детаља уређују област угостиљства, наутике, јавних површина, агенцијске дјелатности и сл. Поред Закона о туризму, најзначајнија нормативна акта из ове области, према просторном обухвату којег регулишу јесу: *Правилник о стандардима за категоризацију туристичких објеката за смештај*, *Правилник о врстама, минималним условима и категоризацији објеката наутичког туризма* на микро нивоу, *Закон о јавним скијалишницама*, *Закон о бањама*, *Правилник о категоризацији туристичких места на мезо нивоу*, као и *Просторни план Републике Србије* и различити просторни планови подручја посебне намене, на макро нивоу. Заједничко свим овим правним актима јесте то што уређују област туризма, инсистирајући на неколико различитих критеријума, који се односе на туристичко уређење простора. Ријеч је о комуналним критеријумима, који су препознати и као минимални за обављање дјелатности, затим техничко-технолошким, који се односе на уређење и опрему простора и објеката у том простору, организационо-кадровским, који регулишу област услуга, док се просторни критеријум односи на уређење површина у ужем смислу ријечи. На овај начин правна регулатива покрива све области туристичког уређења простора, неопходне за настанак интегралног туристичког производа и задовољавање свеукупне и разнолике туристичке потребе. Ипак, треба је рећи да област туристичког уређења простора није у потпуности дефинисана правним прописима и да је неопходно донијети још низ нових подзаконских аката или допунити постојеће, како би се многе правне празнине попуниле, а просторно планирање у туризму законски уредило.

ЛИТЕРАТУРА

- M. Baud-Bovy, *Problemes de planification et d'urbanisme posee par la creation de nouvelles stations de vacances*, CHET, Aix-en-Provence 1967.
- M. Baud-Bovy, F. Lawson, *Tourism and Recreation Development*, CBI Publishing Comp, Boston 1967.
- V. Гарача, Г. Јовановић, Л. Пејовић, „Критеријуми туристичког уређења простора“, *Зборник радова Деларманана за географију, туризам и хотелијерство*, 39/2010, 82-91.

- Đ. Čomić, „Teorijska konceptualizacija međudnosa turizam - fizički prostor“, Turizam DGTH 2/1998, 20-22.
- D. Dredge, „Destination Place Planning and Design“, *Annals of Tourism Research*, 26-4/1999, 772-791.
- D. Gomezel, Omerzel, T. Mihalič, „Destination competitiveness—Applying different models, the case of Slovenia“, *Tourism Management* 29/2008, 294-307.
- Д. Јовичић, В. Ивановић, *Туризам и његов простор*, Тон ПЛУС, Београд 2006.
- Ж. Јовичић, *Основи туризма*, Научна књига, Београд, 1980.
- D. Karanfilovski, „A growth of tourism and spatial dispose of the S. R. of Macedonia- Geography of tourism and regional – spatial planning“, *Geographica Slovenica* 5/1977, 107-113.
- S. Kicošev, V. Garača, T. Kovačević, „Stanje i mogućnosti turističkog uređenja Vrnjačke Banje“ Planiranje, uređenje, zaštita banjskih i klimatskih mesta Srbije, Asocijacija prostornih planera Srbije, Geografski fakultet, Beograd 2006, 295-303.
- С. Кицошев, Д. Дунчић, *Географске основе његовог планирања, Природно-математички факултет*, Департман за географију туризам и хотелијерство, Нови Сад 1998.
- E. Koen, „Uticaј turizma na fizičku okolinu“, *Turistički savez Hrvatske, Turizam* 11/1984.
- J. Krippendorf, „Towards new tourism policies“, *Tourism management*, 3/1982, 135-148.
- E. Laws, *Tourism destination management*, Routledge, London 1995.
- B. Piha, *Planiranje turizma i svakodnevne rekreacije u samoupravnom društvu*, PFV, Beograd 1982.
- D. Tomka, „Uticaј turizma na transformaciju fizičko-geografskih elemenata prostora – tema za istraživanje“, *Turizam DGTH*, 2/1998, 7-10.
- World Tourism Organization, *L'evaluation des projets touristiques*, Madrid 1980.
- Закон о туризму, *Службени гласник РС*, бр. 36/09.
- Закон о јавним скијалиштима, *Службени гласник РС*, бр. 49/06.
- Закон бањама, *Службени гласник РС*, бр. 80/92.
- Закону о планирању и изградњи, *Службени гласник РС*, бр. 47/03, 34/06
- Правилник о стандардима за категоризацију угоститељских објеката за смештај, *Службени гласник РС*, бр. 41/2010 и 103/2010
- Правилник о врстама, минималним техничким условима за изградњу, уређење и опремање наутичких објеката и стандардима за категоризацију marina, *Службени гласник РС*, бр. 56/11.
- Правилник о категоризацији туристичких места, *Службени гласник РС*, бр. 37/10.
- Правилник о ближим условима у погледу простора и опреме које мора да испуњава туристичка агенције која непосредно пружа услуге путницима, *Службени гласник РС*, бр. 78/09.
- Одлука о уређењу града, *Службени лист Града Новог Сада*, бр. 22/06
- Правилник о техничким и другим условима за привремено постављање објеката и уређаја на јавним површинама и површинама видљивим са јавних површина, *Службени лист Града Новог Сада*, бр. 37/09
- Просторни план Републике Србије до 2021. године, *Службени гласник РС*, бр. 88/10.

Правилник о садржини и начину истицања туристичке сигнализације, *Службени гласник РС*, бр. 22/2010.

Правилник о знаковима на скијалишту, *Службени гласник РС*, бр. 46/11.

Правилник о минималним техничким условима за уређење, обележавање и одржавање скијалишта, *Службени гласник РС*, бр. 46/11.

Правилник о минималним техничким условима за изградњу, уређење и опремање ловнотуристичких објеката и стандардима, условима и начину пружања и коришћења услуга ловног туризма, *Службени гласник РС*, бр. 56/11.